No. 450. **1848.**

DE TIJD.

NOORD-HOLLANDSCHE COURANT.

Dieu et mon droit.

Deze COURANT verschijnt te AMSTERDAM, Dagelijks, behalve des Zondags. Het abonnement voor 3 maanden is *f* 4,50; voor de buitensteden *f* 5,50; franco door het geheele Rijk. *Brieven, Gelden*, enz. FRANCO te adresseren aan het Bureau dezer COURANT.

ZATURDAG, 7 OCTOBER.

AGENTEN.

Te 's Hage, Gebr. J. & H. v. LANGENHUYSEN.
Te Rotterdam, J. A. VAN BELLE.

Advertentien van *Zes* regels en daar beneden worden tegen *f* 1,00 geplaatst; meer dan *Zes* regels tegen 15 cents per regel. — Voor alle advertentien wordt bovendien 35 cents zegelregt betaald. Voor groote letters betaalt men naar de plaatsruimte meer.

STATEN GENERAAL.

TWEEDE KAMER IN DUBBELEN GETALE.

Zitting van Woensdag 5 October.

De heer Mr. *Slicher van Domberg* heeft als lid der Kamer voor de provincie Zeeland, na aflegging der gevorderde eeden, zitting genomen.

Is ontvangen eene missive van den minister van binnenlandsche zaken, waarbij worden overgelegd afschriften der lijsten van de hoogst aangeslagenen in de directe belastingen in de provincien Zeeland en Drenthe. Nederlegging ter griffie. De commissie tot de verzoekschriften heeft verslag gedaan op eenige requesten, betrekkelijk de Grondwetsherziening, die in hare handen gesteld zijn. Ter griffie.

De beraadslagingen over de ontwerpen tot Grondwetsherziening worden voortgezet en wel het eerst over Ontwerp N°. II, *van den Koning*.

De heer *van Dam van Noordeloos* verklaart zich tegen het ontwerp. Hij acht het behoud van den Raad van State noodeloos. Hij beschouwt dat collegie als een nutteloozen last. Hij ziet er zelfs gevaar in en vreest daaruit in het vervolg botsingen.

De heer *Nepveu* ziet zich verpligt tegen dit ontwerp te stemmen en wel op twee gronden: 1°. omdat daarin de bepaling voorkomt, dat de militaire officieren zullen worden bevorderd, ontslagen of op pensioen gesteld, volgens de regels *door de wet* te bepalen. En 2°. omdat daarbij het regt tot ontbinding, ook der Eerste Kamer, aan den Koning wordt toegekend. Hij gelooft, dat die instelling op die wijze, zonder het bezit van het regt van initiatief of van amendement, geen bolwerk voor de Kroon kan uitmaken.

Z. Exc. de *minister van Justitie* zegt, dat men vrij is het ministerie alle mogelijke bedoelingen toe te schrijven en dit vroeger hier en elders ook heeft gedaan, doch dat hij niet mag toegeven, dat men eene stem met *sub- en obreptie* wil afpersen. De vorige Spr. schijnt vergeten te hebben; dat men in de gewone Tweede Kamer eerst over ontwerp III en toen over ontwerp II gestemd heeft; dat ditzelfde geschied is bij de Eerste Kamer, en dat de Regering er zich niet tegen verklaart, maar integendeel er in toegestemd heeft, dat dit ook bij deze Kamer zal kunnen plaats hebben. Verlangt de Regering dan het verkrijgen van eenige stem bij *sub- en obreptie?*

Na eenige woordenwisseling, wordt, op voorstel van den voorzitter, besloten dat er eerst over ontwerp N°. II en dan over ontwerp N°. III zal worden beraadslaagd, doch dat er dan eerst over ontwerp N°. III en dan over ontwerp N°. II zal worden gestemd.

De heer *d'Ablaing van Giessenburg* ontwikkelt zijne bezwaren: 1°. tegen de voorgestelde bepalingen nopens de koloniën, welke hij geheel ondoelmatig oordeelt; 2°. tegen de ontbindbaarheid der Eerste Kamer.

De heer *Nienhuys* kan zich met dit 2e hoofdstuk niet vereenigen. Ook hier vindt hij opoffering van het monarchaal principe, aan het democratisch element. Het geheele stelsel der voorgedragen Grondwet, berust volgens Spr., op het overdragen van 's konings magt op den volkswil, uitgedrukt door de kies-kollegiën, of liever door hen die dezelve beheerschen.

De heer *Sloet tot Oldhuis* verdedigt de autocratie van den afgetreden minister van koloniën. Voorts vindt hij zeer goed de voorziening *ook* door de *wet*, van de gewigtige aangelegenheid van het muntwezen, waardoor dat onderwerp zal worden onttrokken aan de willekeur of het onverstand van den eenigen persoon van den gouverneur-generaal, en gesteld onder de wet, en vandaar dat wij tevens behoed zullen worden voor het terugkomen op het stelsel, ten gevolge waarvan onze koloniën, zoo niet met eene valsche, dan toch met eene bedriegelijke munt zijn overstelpt geworden.

Maar, vraagt Spr., waarom is niet ook de finantiëele en handelswetgeving, de burgelijke en lijfstraffelijke regtspleging ondergeschikt gemaakt aan de wetgeving in het moederland, en alleen enkele onderdeelen daaraan onderworpen? Men vreest dat daardoor de eenheid van beginselen zal verbroken worden, en dat er botsing zal ontstaan tusschen de wetgeving en het opperbestuur des Konings. Maar Spr. meening is, dat het opperbestuur des Konings in volle kracht gehandhaafd blijft.

Het artikel bepaalt wijders, dat andere onderwerpen, de koloniën betreffende, door de wet zullen worden geregeld, zoodra de behoefte daaraan blijkt te bestaan. Maar wie moet die behoefte gevoelen? de Koning, het ministerie, de vertegenwoordiging? Maar hoe als nu eens die behoefte alleen gevoeld wordt door de volken op Java aan het Nederlandsch gezag onderworpen, en die in 's Hage geene organen hebben of kunnen hebben? De geschiedenis leert, helaas! dat een volk eeuwen lang onderdrukt kan worden, zonder dat uit den boezem der beschaving eene enkele stem opgaat om die verdrukking te leenigen of te doen ophouden. Na een langdurig en critisch onderzoek van vele geschriften over Nederl. Indië, na gedachtenwisseling met mannen die jaren lang in Indië hebben doorgebragt, is Spr. tot de overtuiging gekomen dat het stelsel van de Oost-Indische Compagnie allernoodlottigst drukt bij de Preanger Regentschappen, met derzelver bevolking van 700,000 zielen.

Vooreerst is Spr. van overtuiging dat het aldaar nog heerschende dwangstelsel *moet* plaats maken voor het stelsel van cultures, dat elders op Java is aangenomen en zulks zoowel in het belang der productie, en dus stoffelijk, als ook in het belang der menschheid, en dus zedelijk. Spr. betreurt het dat de Javaan sedert zoo langen tijd onderdrukt wordt, dat hij zwoegt en lijdt, zonder dat er eene stem ten zijnen gunste opgaat.

Eene *tweede* opmerking is deze, dat hij het stelsel van verpachting, vooral dat der bazar-verpachting op Java, heilloos acht. Als het in Europa bestond, het zou op eenmaal alle industrie vernielen, gelijk hetzelve den handel en nijverheid van den Javaan werkelijk te niet doet.

Ten *derde* wenschte hij een enkel woord te spreken over de Molukkos, die gelukkige streken waar de natuur al hare gaven zoo weelderig heeft uitgespreid. Die streken, ze hadden vroeger hare krachtige republieken, bloeijende scheepvaart en handel in den Indischen archipel. Die volken ontvingen de Nederlanders eenmaal als hunne bondgenooten, tegen de dwingelandij der Portugezen. Maar wij hebben ze erger onderdrukt dan ooit de Portugezen. Wat is er geworden van haren handel, scheepvaart, nijverheid en cultuur? Alles is verdwenen. Wij hebben hunne steden ontvolkt; we hebben den nagel-, kaneel- en muscaatboom door dezelfde handen laten uitroeijen, die ze geplant hadden, om maar een monopoliestelsel te vestigen. Onder dat stelsel kwijnt de bevolking weg, en wordt arm, en toch heeft zij ons ter goeder trouw ontvangen, en toch is het een volk van goeden inborst en van vernuftigen aanleg.

En wat heeft dat monopoliestelsel opgeleverd? Dat de rijke Molukkos een lastpost voor Nederland zijn geworden; dat wij er jaarlijks duizenden bij inschieten en men de bevolking met rijst moet onderhouden, wil men niet dat ze van honger zal omkomen. Die eilanden, welke voor Nederland zoo rijke vruchten konden dragen, leveren niet meer op, behalve eenige callicots die de Handel-Maatschappij tegen monopolieprijzen afzet. Daarom had Spr. ook gewenscht dat in de Grondwetsbepalingen zouden zijn opgenomen om aan dat monopoliestelsel een einde te maken. Vooral had hij dit hier gewenscht, waar de stoffelijke en zedelijke behoefte zoo ruimschoots bestaat. Spr. besluit met zijne hoop uit te drukken, dat zijne hier gesproken woorden misschien vroeg of laat goede vruchten zullen dragen. Daartoe is niets anders noodig, dan dat ze regtstreeks ingang vinden in de ziel van den wakkeren zeeman die thans tijdelijk aan het hoofd van het ministerie van koloniën staat. Spr. hoopt dat bij hem plotseling de gedachten mogt ontstaan om, ofschoon tijdelijk aan het bewind, een weldaad voor eeuwen aan Java te bewijzen.

De heer *van Dam van Isselt* vindt in hetgeen door het lid uit Utrecht heden in het midden is gebragt, aanleiding om ook zijne gedachten bloot te leggen. — Spr. had gewenscht dat de Raad van State niet als verpligtend in de Grondwet ware opgenomen. Hij keurt het goed, dat de benoeming, bevordering, het ontslag of op pensioen stellen van militairen door den Koning geschiede, volgens regelen *door de wet* te bepalen, men moest niet vergeten, dat zij, die in tijden van oorlog geroepen zijn ons vaderland te verdedigen, in tijden van vrede in eere moeten gehouden worden. Niemand minder dan Spr. verlangt het Koninklijk gezag aan te randen; maar hier bestaat geen aanranding; het regt des Konings zal niet alleen berusten op de willekeur van een chef, maar zal, volgens regels, door de wet bepaald worden. — Sommige redenaars meenen dat van de verwerping van de tegenwoordige voordragten niets te duchten is. Het is zóo, de Natie is kalm, in dit tijdsgewricht kan zij tot toonbeeld strekken te midden der beroering van Europa. Maar, wanneer men zóó spreekt, dan schildert men de Nederl. natie niet als kalm, maar als laauw en onverschillig af, en alsof zij geen belang in de zaken stelde. Spr. deelt dat oordeel niet. Mogten de tegenwoordige beraadslagingen geene vruchten dragen, en men nog maanden bij elkander blijven, dan is het te vreezen dat zij, die belang in onrust hebben, daartoe hunne pogingen zullen aanwenden.

Hij herhaalt, wat hij vroeger zeide, wanneer het geldt beginselen en eigene overtuiging dan kan niemand zoodanig offer brengen, maar niemand mag verwerpen omdat hij iets beters gewenscht had. Het woord, gisteren door den minister van justitie uitgesproken zal bij allen in de Kamer weerklank gevonden hebben. In een' constitutionelen staat is het natuurlijk gevolg dat een ministerie, wanneer het vertrouwen der meerderheid in de vergadering niet meer heeft, aftrede. Maar de tegenwoordige voordragten zullen niet door eene meerderheid, maar door eene minderheid verworpen worden. Wie zal nu den ministerielen zetel bekleeden? Zijn het de 28 leden, die de voordragten afgestemd hebben? Zullen deze den Koning inlichten en aanraden andere ontwerpen in te dienen? Maar waar zou dan de meerderheid zijn? Deze zou niet meer bestaan: regeringloosheid zou er het gevolg van wezen. Andere leden mogen gerust zijn, Spr. is dit niet. Hij zou met de grootste bezorgdheid de toekomst van het vaderland te gemoet zien, indien thans aan de zaken geen einde wierd gemaakt en door een goedkeurend votum bekrachtigd wat met zoo veel zorg, en met zoo veel opofferering, van de zijde van het hoofd van den Staat aanvankelijk is tot stand gebragt.

De heer *den Tex* blijft ontkennen, dat het ontwerp eenige verandering in den aard of de uitgestrektheid van het Koninklijk gezag of van de Koninklijke magt kon te weeg brengen.

De heer *Storm van 's Gravesande* wederlegt het gevoelen van een der vorige leden over de vaststelling *bij de wet* van regelen nopens het ontslaan, pensioenen, enz. van officieren.

De heer *van der Veen* keurt mede de bedoelde bepaling allezins goed.

De heer *Duymaer van Twist* herinnert, dat hij, bij de behandeling van dit ontwerp in de gewone Tweede Kamer, tegen dit ontwerp gestemd heeft, om het verpligte behoud van den Raad van State. Het algemeen belang des lands vordert echter thans de aanneming dezer ontwerpen, de afdoening der Grondwets-herziening. Uit dien hoofde zal hij nu *voor* het ontwerp stemmen.

De heer *Nienhuis* beantwoordt een der vorige redenaars, ten aanzien van de Koninklijke magt en gezag. Het souverein gezag des Konings is gelegen in den aard en het wezen des Konings, getemperd door eene Grondwet. Hij ziet er steeds groot bezwaar in dat de bepaling nopens de uitvoerende magt, in de Grondwet worde opgenomen. *Les principes restent et les hommes passent.* Als die bepaling later uit de Grondwet wierd weggenomen, dan is het met de monarchie gedaan.

De heer *Uytwerf Sterling*, die in de gewone Tweede Kamer tegen dit ontwerp gestemd heeft, zal hetzelve alsnu aannemen. Hij doet dit niet uit eenige vrees voor onrust. Hij brengt ook geen offer op het altaar des vaderlands. Dat offer zou toch jaarlijks aan het rijk op *f* 100,000 te staan komen. Maar de afstemming van dit ontwerp zou hem niet meer baten, want dan zou de grondwettelijke bepaling, dat er een Raad van State is, blijven bestaan. Al mogt het ontwerp vallen, dan zou het grondwettige formulier der afkondiging van de wetten, onuitvoerlijk wezen en eene onwaarheid worden, vermits daarin van *het hooren van den Raad van State* gewag gemaakt wordt. Bij eene afstemming van dit wetsontwerp, zullen alle verbeteringen worden opgegeven, die in dit ontwerp gelegen zijn, en waarvan hij er slechts drie zal opnoemen: 1°. dat het inkomen der Kroon, bij elke nieuwe regering, zal worden geregeld en vastgesteld; 2°. dat art. 59, nopens de koloniën, aanmerkelijke verbeteringen zal ondergaan; en 3°. dat den Koning het regt tot ontbinding der Kamers zal worden toegekend, waarvan de noodzakelijkheid, immers zeker voor zoo veel de Tweede Kamer aangaat, door de ondervinding overtuigend is gebleken.

De heer *Scheers van Harencarspel* volhardt bij zijne bedenkingen in de gewone Tweede Kamer ontwikkeld, tegen dit ontwerp.

Z. Exc. de minister *voor de zaken der R. Kath. Eeredienst* heeft thans het woord. Hoe gewigtig de voordragt ook moge wezen, zal hij trachten kort te zijn. Na al hetgeen daaromtrent vroeger is voorgevallen, meent hij toch het proces als voldongen te mogen beschouwen. Hij zal in geene theoretische bespiegelingen treden, waartoe het veld anders ruim geopend ware. Hij zal vele sprekers niet volgen in hunne beschouwingen over de magt en het gezag des Konings. Hij wil er alleen dit van zeggen, dat sommige leeringen sedert anderhalve eeuw, in negen tiende gedeelten van Europa, het regt van burgerschap hebben verloren. Die leer was vooral vreemd uit den mond van volksvertegenwoordigers, die geroepen zijn, het ja of neen over voorstellen des Konings uit te spreken. Wat nu aangaat het tegenwoordig ontwerp, er zijn daartegen voornamelijk twee bedenkingen gemaakt, als: 1°. het behoud van den Raad van State, en 2°. het ontslaan van officieren naar regelen *door de wet* te stellen. Over het inkomen van de Kroon wil hij niet verder uitweiden. Reeds gisteren heeft zijn ambtgenoot daarover uitgeweid, reeds in de memoriën van toelichting en beantwoording is men deswege in bijzonderheden getreden. Na de grootmoedige opoffering, die de Koning gemeend heeft deswege vrijwillig te moeten doen, meent hij de verdere openbare behandeling van dit ontwerp, als min eerbiedig te mogen beschouwen. Onder de beschuldigingen, die den ministers worden ten laste gelegd, behoort die, dat zij te democratisch zouden handelen, en op hetzelfde oogenblik verwijt men hun, dat zij de noodige voorstellen doen om de Kroon met waardigheid, glans en luister te kunnen omgeven. Daartoe worden, dat is bekend, middelen gevorderd. Te midden dier uiteenloopende beschuldigingen, is het troostend voor de ministers, dat zij in de persoonlijke schatting des Konings eene ruime vergoeding vinden voor de ligtvaardigheid der tegen hen ingebragte beschuldiging.

Wat nu den Raad van State aangaat, houdt de minister de noodzakelijkheid en het nut dier instelling, uit naam der Regering, vol. De Regering pleit voor het behoud dier grondwettelijke instelling. Haar behoud is geene verandering. De tegenwoordige Grondwet schrijft het bestaan van eenen Raad van State voor; in die bepaling is bij het tegenwoordig ontwerp geene verandering gebragt. Men zou als het ware kunnen aanvoeren, dat het behoud dier inrigting, als geene verandering bevattende, vreemd is aan de overwegingen dezer Kamer. Strikt genomen zou de Regering het behoud van dien Raad van State niet behooren te verdedigen, want die inrigting bestaat en blijft bestaan; hare opheffing wordt niet gevraagd; niet de ministers, maar zij die afschaffing vragen zijn *novateurs*. Men duide het den minister ten goede, maar hij mag niet nalaten te doen opmerken, dat zij, die het behoud dezer inrigting verlangen, haar van nabij kennen, doch dat zij bestreden wordt door hen, die hare werking niet kennen. Men kent haar niet, omdat zij niet naar buiten werkt. De Raad van State wordt altijd gehoord en dikwerf worden zijne advyzen gevolgd. De advyzen van den Raad bijv. over het onderwerp der Grondwets-herziening waren van groot gewigt. De nuttigheid der inrigting wordt wel beweerd, maar niet bewezen. Uit haar bestaan kan geene botsing voortvloeijen. De Raad van State staat evenzeer naast den Koning als de Raad van Ministers. Een stelselmatige tegenstand van den Raad van State zou doelloos wezen en is ook niet te verwachten. De Raad zal de ministers tegen alle mogelijke dwalingen kunnen behoeden. De Regering heeft geoordeeld eene inrigting, die zij als heilzaam beschouwt, niet

van den gewonen wetgever te moeten afhangen; vandaar dat zij haar bestaan niet facultatief heeft gemeend te moeten stellen. Z. Exc. zou van de afschaffing dezer inrigting geene bezuiniging van eenig belang te gemoet zien. Zij zal, dit is het voornemen, zuiniger worden ingerigt. Mogt men haar afschaffen, men zou tot de benoeming van hoofdambten ar aan de ministeriën moeten besluiten, en wat men aan de eene zijde won zou men aan den anderen kant verliezen. Men moet niet vergeten, dat bij een meer levendige Tweede Kamer, die het uitvloeisel dezer ontwerpen zijn zal, bij openbaarheid van de beraadslagingen der Eerste Kamer het parlementaire leven uitgebreider wordt. De ministers zullen daaraan meer tijd moeten wijden; er zal meer beweegbaarheid, meer afwisseling bij de ministers plaats hebben. Alsdan zal het nut van den Raad van State nog meer uitkomen en zullen zijne leden de geschiktheid en de kennis bezitten, om bij de vervulling van ministeriëele betrekkingen in aanmerking te komen. Men vergete al verder niet, dat de Raad ook gehoord kan en zal worden over koloniale aangelegenheden. Het is het algemeen gevoelen, dat het bestuur over de Oost-Indische volkplantingen niet van het oordeel van een enkel mensch afhange, en dat men de rijke bronnen die zij aanbieden, niet aan dat oordeel wage. Eene bezuiniging zou in dit opzigt duur te staan kunnen komen. Bezuiniging is nuttig, noodzakelijk. Maar zij moet goed gekozen worden, of loopt tot groote schade voor het land uit. Het heil en de redding van den Staat moeten worden gezocht in het opsporen van nieuwe bronnen van volkswelvaart en van vertier. Bij de uitvoering der Grondwet bestaat er mogelijkheid tot bezuiniging, door de vereeniging te eeniger tijd van provincien, door de afschaffing van hoven, door de bepaling betrekkelijk de Militie. Hij vraagt het of dan de Raad van State het struikelblok moet wezen, waarop eene nuttige hervorming zal afstuiten. Wanneer er gelet wordt op eene goede zamenstelling van het collegie, dan kan de Raad van State beantwoorden aan zijn doel en heilzame vruchten afwerpen voor het algemeen belang voor Koning en Vaderland. Ten slotte verklaart Z. Exc. dat hij noch als minister, noch als lid van den Raad van State, de mogelijkheid heeft kunnen waarnemen dat er eenige botsing tusschen die instelling en een verantwoordelijk ministerie kan ontstaan.

En wat nu aangaat het tweede punt; door een spreker uit Utrecht zijn bezwaren in het midden gebragt, om het benoemen, ontslaan, enz., van de militaire officieren, door wettelijke bepalingen te regelen. In het voorbijgaan moet Z. Exc. hier indachtig zijn aan het *fortiter in re, suaviter in modo*. Kan men dan niet van gevoelen verschillen, zonder dit daarom met drift te kennen te geven? Waarom hen van waanwijsheid beschuldigd, die eene goede wet op dit stuk zouden wenschen te maken? — Wat de zaak zelve betreft, moet de minister doen opmerken, dat op een tijdstip, waarin ieder op zijne maatschappelijke regten staat, ook de officier niet geheel zonder waarborgen moet blijven. Zijne positie is exceptioneel door opvoeding, leiding, door zijne roeping, de door hem bewezen diensten, door de door hem gebragte offers, door de gevaren, waaraan hij zijn leven en zijne gezondheid blootstelt. Moeten de regten van de zoodanigen geen waarborg hebben? Moet hun bestaan, hunne toekomst aan willekeur prijs gegeven worden? Kan hij geen zelfstandig lid der maatschappij en tevens een goed officier zijn? — Maar, zegt men, de krijgstucht zal verloren gaan? Z. Exc. meent dit te moeten betwisten; zal de krijgstucht verloren gaan, omdat men niet willekeurig handelt? De krijgstucht is, gelijk elke andere tucht, regel: regel sluit willekeur uit. Er is een onderscheid tusschen tucht en slaafsche onderwerping. Integendeel zal de officier in zijne eigene oogen verheven worden, door aan willekeur onttrokken te zijn. Waar een officier als zelfstandig man handelt, zal hij uit eigen beweging zich naauwgezet aan de militaire discipline onderwerpen, even als de regter zich naauwgezet aan de wet onderwerpt. Z. Exc. weet het, de officieren werden als volstrekt afhankelijk van het gezag, als blinde werktuigen der overheid beschouwd. Maar de minister vraagt het aan alle vrijzinnige mannen, kan die toestand overeen gebragt worden met de grondwettelijke regten, waarop ieder aanspraak heeft. Is dit overeen te brengen met den tijd, waarin wij leven? ZExc. vraagt het van wien het hoog gezag betere diensten te wachten heeft, van den slaafsch onderworpen officier, of van den zelfstandigen, die alleen door eer en pligt gebonden is. Het eergevoel zal hier de beste waarborg zijn. Zal de officier niet meer liefde voor zijn stand hebben, indien zijne toekomst niet geheel van willekeur afhangt, wanneer hij weet dat zijn lot verzekerd is, en zijn ontslag van de regelen der wet afhankelijk is gemaakt? Maar, zegt men, de bepalingen zullen nadeelig voor de schatkist zijn. Doch dan maakt men het proces op van eene wet, welke nog niet bekend is. Maar mogten er al nadeelen zijn, dan zou dit tot een hoogst billijk doeleinde zijn. Er is beweerd, dat door de wettelijke bepalingen een regt aan den Koning ontnomen wordt, niet noodzakelijk bij een verantwoordelijk ministerie. ZExc. moet verklaren die stelling niet te bevatten. Juist het omgekeerde kan met meerdere juistheid beweerd worden. Men is gewoon aan de ministers te verwijten, dat zij zich achter den Koning wenschen te verschuilen. Dit is juist waar, zoo als de zaken nu staan. De Koning bevordert of geeft ontslag. Maar is dan de minister of de kommanderende generaal voor niets in de zaak? Niemand gelooft dit. De Koning ontslaat op voordragt des ministers, welk een gevolg is van het rapport van den bevelvoerenden hoofd-officier. Nu zullen zich de ministers gemakkelijker achter de koninklijke waardigheid kunnen verschuilen, wanneer het besluiten geldt, dan wanneer zij door eene wet gebonden zijn. — De wet, waarbij het lot der officieren geregeld wordt, moet van den Koning uitgaan en door de wetgevende magt bekrachtigd worden. De wet zal billijke regelen inhouden, welke de magt des konings versterken en de discipline verzekeren zullen. — Men heeft gewag gemaakt van de Fransche en Belgische wetten. Maar men moet geen tijdstippen verwarren. Die wet heeft vroeger goede vruchten gedragen. Dat later, toen uit oorzaken, hier niet te beoordeelen, alle maatschappelijke banden verbroken werden, dat toen de krijgstucht geleden heeft, is ligt te begrijpen. Vroeger stond de krijgstucht van den franschen soldaat naast die van anderen. Maar bovendien ZExc heeft hier niet de fransche en belgische wetten te verdedigen. Daarin bestaande gebreken kunnen vermeden worden.

Men heeft uitgetart eene goede wet daar te stellen. De toekomst, de wijsheid des konings, het beleid der Regering, de voorzigtigheid der wetgevende magt zal hier later het antwoord geven.

Z. Exc. de *Minister van Marine en Koloniën* zal, zoo namens zijn ambtgenoot voor oorlog als voor zich zelven, nog eenige woorden voegen bij het laatste punt door den laatsten Spr in het midden gebragt. Had hij, zoowel als de minister van oorlog, in de voorgestelde bepaling eenige vermindering van het koninklijk gezag gezien, hadden zij daarin zoo nadeelige gevolgen gezien, als welke men daarvan wil afleiden, zij zouden geen oogenblik zitting in het kabinet genomen hebben. Z. Exc. zal nog eenige woorden over de Koloniën spreken. Hij stemt het al dadelijk aan den Spr uit Overijssel toe, dat zijn ambtsvoorganger zich werkelijk verdienstelijk heeft gemaakt jegens het vaderland. Met ijver heeft hij de belangen van dat vaderland behartigd; maar Z. Exc. vraagt of men van hem, die tijdelijk aan het bewind is, hetgeen met eenige dagen eindigen kan, verlangt dat hij al hetgeen men wenscht verbeterd te zien, zal veranderen op een tijdstip van overgang? Z. Exc. geeft toe, er is veel op Java te verbeteren; maar, men verlieze het niet uit het oog, slechts in een' redelijken en beperkten zin; want men vergete toch niet, dat men in het Indische bestuur tegen eene Oostersche bevolking overstaat; en dat men uit dien hoofde zeer omzigtig zijn moet.

Wat het muntwezen betreft, dit staat juist afzonderlijk in de Grondwet om ook afzonderlijk te kunnen geregeld worden. Wat de algemeene wetgeving betreft, dit kan niet bij de Grondwet geregeld worden, want verschillende takken daarvan strekken zich uit tot eene andere bevolking. De wetten die deswege noodzakelijk zijn zullen evenwel hier voorgedragen worden. Omtrent het financiële, herinnert Z. Exc. dat de jaarlijksche afgesloten rekeningen naar hier komen en dat daaruit aanleiding kan gevonden worden tot het doen van voorstellen. Het monopoliestelsel, waarover is uitgeweid, is in vele opzigten met betrekking tot de Molukkos reeds gewijzigd door het openstellen van vele havens als vrijhavens; overigens is het ook het ernstig streven der Regering om daarin gaande weg, verbetering aan te brengen; maar in den toestand der schatkist, zou het onraadzaam zijn proeven te nemen ten koste van dadelijke geldelijke opofferingen. De bedoeling der Regering is om de meeste partij van onze koloniën te trekken en de inwoners dier gewesten dat geluk te verschaffen waarvoor zij vatbaar zijn, en aan de andere bewoners die regten en vrijheden toe te kennen die noodig zijn, zonder echter te kunnen dulden eene oppositie tegen de bestaande regering die tot omverwerping van het gezag zou kunnen leiden. Z. Exc. kan hier niet verzwijgen, dat het bestuur onzer O. I. volkplantingen in het buitenland niet zoo slecht wordt gekeurd, als in enkele dagbladen wordt verkondigd.

Z. Exc. de Minister van Oorlog, zich refererende aan hetgeen door de beide vorige ambtgenooten nopens art. 37 is in het midden gebragt, beantwoordt eenige zinsneden der rede van den heer Nepveu, waarna de beraadslagingen over Hoofdstuk II worden gesloten en die over III geopend, zullende ingevolge het besluit der Kamer, de stemming over II plaats hebben na afloop der beraadslaging over Ontwerp III.

Over Ontwerp III bekomt het woord de heer *Reede van Oudshoorn*. Hij verdedigt de stellingen van zijne vorige redevoering tegen de bemerkingen en aanvallen daaromtrent door andere sprekers geopperd. Hij zal alleen zijne overtuiging raadpiegende, tegen het Hoofdstuk stemmen.

De heer *Nepveu* ontwikkelt mede zijne bezwaren tegen de verkiezingen en de inrigting der Eerste Kamer. Hij vreest dat door de tegenwoordige inrigting der Eerste Kamer alleen eene geldaristocratie zal vertegenwoordigd worden en dat, niet mannen van verdienste, maar parvenus er zitting in zullen erlangen.

De Heer *van Hall* vraagt voor een oogenblik het woord om den laatsten Spreker de gelegenheid te geven, zoo hij zulks mogt goedvinden, eene uitdrukking, welke hem ontsnapt is, te preciseren. Ook Spreker is geen vriend van eene Eerste Kamer van *parvenus*, maar hij verstaat door parvenus niet de mannen die door eerlijkheid, ijver, talent of kennis, de plaats bereikt hebben, waarop zij zich bevinden.

Z. Exc. de tijdelijke Minister van Justitie heeft alsnu het woord. Z. Exc. merkt op dat hij zich nopens dit ontwerp waarlijk in verlegenheid bevindt. Van de eene zijde toch wordt beweerd, dat de Regering niet ver genoeg is gegaan; van den anderen kant is men van oordeel dat zij te veel heeft gedaan en onder die laatste redenaars waren er die zulks in geene zachte uitdrukkingen hebben ingekleed. Maar juist aan dat verschijnsel ontleent de Regering eene groote verligting in hare taak; juist daarin is eene verdediging voor hare handelwijze gelegen; want, het blijkt toch uit die tegenstrijdige opinien, dat de Regering den wijzen middelweg heeft gekozen en met vasten gang de baan heeft betreden tusschen reactie en revolutie.

Z. Exc. zal over twee punten spreken. De *Regtstreeksche Verkiezingen* en *de zamenstelling der Eerste Kamer* om daarna met een enkel woord te handelen over den wensch om de verkiezing met volstrekte meerderheid in de *Grondwet* bepaald te hebben.

1°. Het stelsel der verkiezingen. Z. Exc. moet opmerken dat men geen enkel stelsel, hoe ook ingerigt, anders kan beoordeelen dan bij vergelijking. Geen stelsel van verkiezingen, of het heeft zijne eigenaardige gebreken, en niets is gemakkelijker dan om die gebreken, op zich zelve, aan te wijzen. Het is derhalve de voorname vraag, wat is beter, het voorgedragene of het bestaande? En wat opmerkelijk is: bij al de aanmerkingen die gemaakt zijn, heeft niemand het getrapte kiesstelsel, waaronder wij leven, verdedigd. Het eenige wat door sommigen werd aangeprezen, waren de verkiezingen met een' trap, omdat men meent dat dan het stemregt meer algemeen zal zijn dan volgens het thans voorgedragene. Maar Z. Exc. moet opmerken, dat hij ontkent dat tot de benoeming der vertegenwoordiging al zij het ook met een trap, behooren mede te werken de allerlaagste klassen der maatschappij. Het moet niet betreurd worden dat eenige tegenwoordige stemgeregtigden eenige regten verliezen, want ze hadden geen regten anders dan om kiezers te benoemen, wier eenige functie gelegen was in het benoemen, van raadsleden. hun stem stierf dus daar als het ware; het regt dat men thans heeft beteekent niets; het heeft geen naam; het leidt tot niets.

Z. Exc. ontwikkelt, dat er veel meer in de regtstreeksche verkiezingen gelegen is, dan men denkt; men ziet er alleen het middel in om de vertegenwoordiging te kiezen, maar dat is niet alles, die verkiezingen geven werkzaamheid, leven, ontwikkeling, aanwakkering, uitbreiding van publieken geest en wijders de zekerheid dat het algemeen belang van groot en klein, van allen, behartigd zal worden, daar de vertegenwoordigers diep gevoelen zullen, dat zij de uitdrukking zijn van de meening van het verstandig gedeelte des volks. Nu moet men niet wijzen op de misbruiken, die elders dikwerf zijn ingeslopen; want alles kan misbruikt worden; maar bij onze natie behoeft men daarvoor geene vrees te koesteren.

En nu de Eerste Kamer. Ook dienaangaande zijn de meest tegenstrijdige meeningen geuit. De een vindt de instelling nutteloos. De ander daarentegen wil de benoeming der leden door den Koning, *ad vitam*; een derde wil de leden gekozen hebben door drie elementen; een vierde heeft bezwaar dat de Regering heeft voorgesteld, om uit de duizend rijksten 39 leden der Kamer te doen verkiezen.

ZExc. moet antwoorden dat eene Kamer zoo als die volgens de tegenwoordige Grondwet bestaat, in wederspraak is met het beginsel van vertegenwoordiging. De Eerste Kamer af te schaffen kan in het geheel niet, want dan zou Koning en Regering zich steeds moeten onderwerpen aan het inzigt eener Tweede Kamer, die te gelijk de sleutel van de geldkist in handen heeft om aan hare besluiten kracht bij te zetten. ZExc. onwikkelt hier het wezenlijk noodzakelijke van eene Eerste Kamer in eene constitutionele Regering. In Frankrijk heeft in der tijd de constituante het diep betreurt geene Eerste Kamer te hebben gehad en zelfs de conventie is er ten laatste toe overgegaan. Maar zeer onlangs is de questie in Frankrijk op het tapijt gekomen, en, zoo veel is toch zeker, wat ook de beslissing der Nationale Vergadering geweest zij, alle praktische staatsmannen hebben zich gevoegd bij hen die het stelsel van 2 Kamers voorstonden. Zij benoemden den heer Duvergier d'Hauranne tot hunnen rapporteur, en deze betoogde op eene uitmuntende wijze de noodzakelijkheid van twee Kamers; maar niet zoo als de Kamer der Pairs was ingerigt, want dat was niets anders dan de echo van 's konings stem. Ook Benjamin Constant was dit gevoelen toegedaan. ZExc. geeft voorbeelden van de moeijelijkheden waarin men vervalt door de benoeming der leden *ad vitam*, bij verandering van regerings-beginselen. Dan kan alles afstuiten op de Eerste Kamer.

Men heeft opgave van cathegorien gewenscht. Maar wie zal beoordeelen de talenten en de verdiensten; ieder kent zich zelf eene hoeveelheid verstand of talent toe; velen zullen dus meenen onregtvaardig behandeld te zijn; aan wie nu de beoordeeling? Is het dan niet oneindig beter dat de 1000 aanzienlijksten worden opgegeven tot *verkiezing* niet loting van 39 leden. Die vermogenden, hebben zij niet het vermoeden voor zich van kunde, talent, belang bij het heil en het welzijn des vaderlands? En zouden dan uit die 1000 personen geen 39 wetenschappelijke en kundige mannen te verkiezen zijn! Z. Exc. verwijst tot bestrijding dier meening, naar de bereids aan de Kamer ter inzage voorgelegde lijsten van de hoogst aangeslagenen in de directe belastingen. Zijn daar zulke onbekende namen op?

Na dit punt nog kortelijk te hebben toegelicht besluit Z. Exc. met een enkel woord te zeggen over het niet uitdrukken in de *Grondwet* van het stelsel der verkiezingen bij volstrekte meerderheid. De Regering heeft daarvan in de Grondwet niet gesproken omdat dit daar niet thuis behoort. De Regering is het stelsel toegedaan; maar het behoort opgenomen in de kieswet, terwijl Z. Exc. wijders uiteen zet en door voorbeelden van benoemingen staaft, dat inderdaad bij de meeste verkiezingen het systema van relative meerderheid wordt gevolgd, zoodra de eerste stemmingen geene volstrekte meerderheid aangeven.

Z. Exc. meent door dit een en ander kortelijk het ontwerp te hebben toegelicht.

De heer *d'Ablaing van Giessenburg* heeft nog zijne bezwaren tegen het hoofdstuk, inzonderheid wat aangaat de daar te stellen Eerste Kamer, ontwikkeld.

De heer *van Rosenthal* heeft op het beslissend oogenblik verklaard, dat hij thans zou stemmen *voor* het derde ontwerp, hoe zeer hij in de gewone Tweede Kamer daartegen was. Hij neemt eene verwerping der voordragt, bij de veranderde omstandigheden, niet op zijne verantwoordelijkheid.

Thans wordt er eerst overgegaan tot de stemming over het ontwerp N°. III, *van de Staten-Generaal*. Er waren 114 leden tegenwoordig. Afwezig de heeren *Gevers* en *Telting*. Er verklaarden zich 92 leden *voor* en 22 *tegen* het ontwerp, zoodat het is AANGENOMEN.

Tegen hebben gestemd de heeren: Egter, van Nagell, Bijleveld (van Gelderland), Hiddema Jongsma, Kien, Modderman, van Harencarspel, Alewijn, Star Busman, Sloet tot Oldhuis, Hoeufft, van Hogendorp, Cock, van Leeuwen, Nienhuis, Nap, Hoeufft (Noord-Holland), Hoffman, Nederburgh, van Rhede van Oudshoorn, Bijleveld (van Zeeland), d'Ablaing van Giessenburg en Nepveu.

Daarna wordt er gestemd over ontwerp II, *van den Koning*. Ook dat ontwerp wordt AANGENOMEN met eene meerderheid van 100 tegen 14 stemmen. *Tegen* hebben gestemd, de heeren: Sloet tot Oldhuis, van Hogendorp, de Man, Cock, van Panhuis, van Goltstein, Nienhuis, Nap, d'Ablaing van Giessenburg, Nepveu, Verweij Mejan, van Dam van Noordeloos, Lijcklama en Schooneveld van Harencarspel.

De voortzetting der beraadslagingen wordt bepaald op morgen ochtend ten 10 ure.

AMSTERDAM, 6 October.

Als allen die over het gewigt des oogenbliks slechts even hebben nagedacht, volgen wij den loop der discussien, welke het pleit der Grondwets-herziening zoo veel nader aan zijne oplossing moeten brengen, met gespannen belangstelling. Het zou echter overtollig zijn, veel daarover in uitvoerige beschouwingen te treden. De immers, zoo niet alles, van wat in deze dagen in de staats-vergadering gezegd wordt, is de welsprekende, de argumenten meer of minder welsprekende weerklank van de argumenten, welke in maanden lang in alle streken des lands door de honderd monden van de pers zijn uitgegalmd. Het volgen der discussien is dus de herhaling van een vroeger reeds gesmaakt genot. Zij worden er intusschen niet te minder smakelijk om, nu haar resultaat is de aanneming van voorstel op voorstel en diensvolgens, de verzekering van de rust en welligt, wat God geve! de herniewde bloei des geliefden Vaderlands.

Volgen wij alzoo slechts met een eerbiedig stilzwijgen den gang der discussiën, één punt is er nogtans, dat het ons noodig schijnt opzettelijk en deugdelijk te constateren. »Wie is toch die vluggert, werd ons bij herhaling gevraagd, die mijnheer Cock, die de snuggerheid heeft, te ijveren voor vrijheid van godsdienst en tevens

de onwrikbare handhaving van het placet, ge weet, placetum regium?" Wij bloosden — niet voor hen die deze vraag deden; maar voor den Hoogleeraar, den deeler van de schatten der Leydsche *alma mater*, dat een vijf-en-twintigjarig professoraat de faam nog geene leiding had gevonden den roem zijner geleerdheid tot aanzienlijke burgerij van Amsterdam te doen doordrin-! Zoo al niet om zijne geleerdheid beroemd, — we- zijne zonderlinge begrippen betreffende godsdienst-heid, betreffende de vrijheid des gewetens, betreffende verhouding van den mensch tot God, verdient hij wel bekend te wezen — wel bekend te wezen katholijke ouders, die hunne kinderen ter hooge schole den. Dezelfde tegenstrijdige leer toch welke Prof. Cock de lands-vergaderzaal verkondigd heeft, die leer prent ook zijnen leerlingen, uwen zonen, in. Prof. Cock leeraar van het natuurregt. En, katholijke ouders, ontwaart nu welke schroomelijke leeringen uwe zonen dien meester te verwachten hebben.

En wil men den voorstander en verkondiger van zoo eene stelling als de tegenstrijdige bovengenoemde een ietwat nader leeren kennen; men verneme dan hij ten jare 1830 dorst bestaan. Omdat in eene dis-tatie de voorkeur geschonken was aan de getuigenis beroemde katholijke auteurs boven de bij de Leidsche versiteit gevolgde schrijvers, daarom werd haar opstel-, de heer Mr. J. F. A. Leesberg, genoodzaakt, ver- het wel, genoodzaakt achter zijn academisch proef-schrift eene verklaring der afkeuring en hooge ontevre-heid van de regtsgeleerde faculteit deswegens te laten ken. Prof. H. Cock teekende die schandelijke ver-ring — Prof. Cock, die ijvert voor vrijheid van gods- en een *placet* daarnaast! Die het voorregt heeft voortreffelijke dissertatie te bezitten, vergelijke haar leze bl. 2 van haar *prooemium*.

Onze lezers zijn nu voorbereid om den Leidschen hoog-leeraar ter gelegenheid van het zesde wets-ontwerp te hooren.

Opmerkelijk welligt is het, ten slotte, ook, dat de heer van Dam van Isselt, blijkens zijne den 3 October gehoudene redevoering, afziet van zijn strijd voeren op het terrein der politiek tegen het katholicisme. Wij willen niet ontveinzen zijne betuiging van vredelievendheid en verdraagzaamheid te hebben vernomen. Vergete hij slechts nimmer! Wat hem betreft hij kan er zeker van zijn, dat de Kerk nimmer misbruik zal maken van haar verleende vrijheid. Daarop kan de heer van Dam van Isselt gerust zijn hoofd nederleggen.

Men herinnert zich dat Kossuth zich aan het hoofd van een revolutionnair bewind van Hongarije had geplaatst en dat de Magyaren zich op zijne aansporing onafhankelijk van Oostenrijk hadden verklaard. Den 28 Sept. nog beroemde hij zich dat hij in twee dagen tijds 12000 man naar het leger had gezonden en verklaarde hij dat de tijd van handelen gekomen was en thans ...... heeft zijn Rijk reeds een einde genomen; immers het Ministerie van oorlog te Weenen heeft den 1 October het berigt bekomen dat *Pesth, de hoofdstad der Magyaren zich na een bombardement van 2 uren heeft overgegeven aan Jellachich*, den Ban van Croatie die zijnen keizer en koning trouw gebleven is en bij de zwakheid der Oostenrijksche ministers de regten der kroon onder zijne bescherming heeft genomen.

De *Staats-Courant* bevat Z. M. besluit van 3 October 1848, tot buitenkoers-stelling en verwisseling van de voor 25 centen koers hebbende *Schellingen en Zesthalven* en van *één vierde Guldens*, ter uitvoering der wet van 18 December 1845 *Staatsblad* N°. 90.

De twee voornaamste artikelen luiden aldus:

»Art. 1. Op 29 October eerstkomende worden buiten koers gesteld *de oude voor 25 centen koers hebbende Schellingen* en *zesthalven*, alsmede de *één vierde guldens*; zullende van Maandag 23 tot en met Zaturdag 28 derzelve maand October, alsmede nog op Maandag en Dingsdag 30 en 31 dier maand, gelegenheid tot derzelver inwisseling worden gegeven."

»Art. 3. Behalve bij de Nederlandsche Bank, zal de verwisseling plaats hebben bij al de betaalmeesters, welke voor de ingetrokken specien, bij ongenoegzaamheid hunner kassen, zullen afgeven bewijzen op de Nederlandsche Bank te *Amsterdam*, bij vertoon aldaar betaalbaar als bij art. 2 vermeld of bewijzen bij hen zelven, mede in der voege betaalbaar *vijf dagen na dato*, en zulks naar keuze door de belanghebbenden bij de inwisseling der buiten koers gestelde specien te doen."

Omtrent den oogst in de prov. Utrecht zegt de *Staats-Courant* o. a.

Ten aanzien der aardappelen bestaat er nog steeds hoop, dat, vooral in aanmerking genomen de ruime uitplanting, eene genoegzame hoeveelheid voorhanden zal blijven, om in de behoefte van den mensch behoorlijk te voorzien.

Ook in deze provincie heeft de handelwijze van Dr. Klotsch, bestaande in het twee malen afbreken der toppen van het loof, de aardappelplant geenszins tegen het bederf beveiligd, zijnde de aldus behandelde planten evenzeer door de ziekte aangedaan als de overige van dezelfde soorten en op denzelfden bodem staande, waaraan die bewerking niet was geschied.

Z. M. heeft benoemd tot kanton-regter te Hoorn L. Stokbroo, en herbenoemd als kanton-regter te Bergen op Zoom M. P. Smets.

Onze lezers zullen zich herinneren, dat wij eenigen tijd geleden een berigt uit Zuid-Holland geplaatst hebben, waarin te kennen werd gegeven, dat men voornemens was de ontstane vacature van openbaar onderwijzer in de gemeente Wassenaar, zonder het houden van een *vergelijkend* examen, te vervullen. Wij vernemen daarvan de volgende bijzonderheden.

De pogingen, aangewend om van het examen dispensatie te verkrijgen, schijnen geheel mislukt te zijn, althans op Maandag 25 Sept. ll., werd in de genoemde gemeente een vergelijkend onderzoek gehouden over 23 sollicitanten (1). Het verdient opmerking, dat men hier niet, even als overal elders, eene nominatie van de bekwaamste aspiranten gemaakt heeft, ten einde die een nog nader onderzoek te doen ondergaan; misschien vreesde men daardoor wel tot de toepassing van Z. M. besluit van 2 Januarij 1842 te zullen moeten komen, dat, gelijk men weet, den monopolie-mannen steeds een doorn in het oog is geweest, en hetwelk zij steeds getracht hebben te ontduiken of nutteloos te maken. Men wil dat de schoolopziener, Prof. Siegenbeek verklaard heeft wat doof te zijn, en daarom er op gesteld was, dat het geheele onderzoek schriftelijk zou geschieden. Ook zou men te voren een gunstig oog op den waarnemer der school geslagen hebben, voor wien, men zegt, dat vroeger dispensatie is aangevraagd.

Hoe dit zij, men meldt dat de Katholijke ingezetenen van Wassenaar, wier getal dat der Protestanten verre weg overtreft, er bijzonder op gesteld zijn een onderwijzer van hunne gezindheid te bezitten. Nu verneemt men, dat na het vergelijkend examen, aan den eigenaar der heerlijkheid vier aspiranten, zijnde de meest bekwamen en hoogst aangeteekenden voorgesteld zijn, om daaruit eene keuze te doen.

Die heer toont zich geneigd aan het verlangen der Katholijken te willen te gemoet komen, aan den Eerw. heer Pastoor zelfs de *schriftelijke* verklaring gevende, dat, zoo zich onder de vier voorgestelde candidaten slechts een Katholijk bevond, hij op dezen zijne aandacht zal vestigen; (men houdt het er te Wassenaar voor, dat de vier voorgedragenen allen Protestant zijn.)

Dan, hetzij dat men bij dit onderzoek te vlugtig zij te werk gegaan, hetzij dat men verkeerde inlichtingen wegens diens godsdienst ingewonnen hebbe, onder de voorgestelden is wel degelijk een Katholijk, naar men verneemt de heer Braun, ondermeester te 's Gravenhage.

Het is bekend, hoezeer men er dikwijls op uit is geweest den Katholijken het heiligste regt te ontwringen, en, wij merkten het boven reeds aan, hoezeer men getracht heeft het besluit van 2 Januarij te ontduiken. Hier is weder een Katholijk voorhanden, — de tabel van het examen toont aan, dat hij met den waarnemer, den hoogst aangeteekenden, zoo god alsgelijk staat, — dat het den examinatoren niet schelen kan of men hem of een ander van de vier voorgestelden benoemt, — maar bovendien, de schriftelijke verklaring van den eigenaar der heerlijkheid doet het meer dan waarschijnlijk voorkomen, dat hij den post zal verkrijgen, en men dus hier niet den Katholijk van het onderwijs zal uitsluiten, en den ingezetenen onthouden, wat hun billijk en regtvaardig toekomt.

Met belangstelling zien wij den uitslag dezer zaak te gemoet, niet twijfelende of zoo wel de burgemeester van Wassenaar, als de schoolopziener Professor Siegenbeek zal ten deze een blijk van onpartijdigheid geven. Wij zijn echter voornemens, zoo hier onregt mogt gepleegd worden, geene middelen onaangewend te laten, opdat het hersteld worde.

(1) Van de bijzonderheden, ons deswege uit Rotterdam onder lett. Z geworden, hebben wij geen gebruik kunnen maken, daar zij ongeteekend waren en hare naauwkeurigheid ons dus niet ten volle gewaarborgd was.

BUITENLANDSCHE BERIGTEN.

FRANKRIJK.

PARIJS, 4 October. In de commissie der constitutie hebben negen leden gestemd voor de benoeming van den president der Republiek, bij algemeene stemmen, t. w. de heeren Vivier, de Toqueville, Dufaure, Coquerel, Corbon, Voirhaye, Dupin (aîné) Odilon, Barrot en Pagès (de l'Ariège.) Vijf, t. w. de heeren Marrast, Martin (van Straatsburg) Tourret, Vaulabelle en Considérant hebben gestemd voor de herkiezing van den president door de vergadering.

Volgens de *Siècle* zou het gouvernement zelf in een heden gehouden ministerraad besloten hebben het amendement van den heer Flocon te ondersteunen, strekkende om den president door de vergadering te doen benoemen.

— In de nationale vergadering werd heden de beraadslaging over de constitutie, en wel bijzonder over de amendementen betreffende de incomptabiliteit vervolgd.

— Gisteren wilde men in een staatkundige kring weten, dat Oostenrijk ten stelligste en op categorieke wijze de bemiddeling van Engeland en Frankrijk geweigerd zou hebben. Onderscheidene ambassadeurs, die bij de vereeniging tegenwoordig waren, sloegen er onbepaald geloof aan. Het gouvernement had, zegt men, besloten om die tijding voorloopig geheim te houden.

— De generaal Cavaignac bevindt zich sinds eenige dagen ongesteld, ofschoon hij nog in de nationale vergadering verschijnt en er zelfs nog heden gesproken heeft.

— De commissie van den arbeid in de gevangenissen heeft een eindbesluit genomen. Het ontwerp van het decreet, waarbij bepaald wordt, dat de voortbrengselen van den arbeid der gevangenen door den staat verbruikt of aan gestichten van liefdadigheid moeten geleverd worden is met eene meerderheid van 7 tegen 3 stemmen aangenomen.

— Men heeft te Provins de meubelen en de Bibliotheek van den heer de Genoude in beslag genomen voor de belastingen, die hij niet wil betalen voor dat het hoofd van het gouvernement benoemd of erkend zij door de geheele natie, tot dat einde bijeengeroepen.

ENGELAND.

Men vindt in een Engelsch dagblad, betreffende den rijkdom der anglikaansche kerken in Ierland bijzonderheden, die ten bewijze strekken, dat, terwijl het Britsch gouvernement millioenen arme Iersche Katholijken van honger laat vergaan, het daarentegen de levendigste bezorgdheid voedt voor de protestantsche sinecuristen van dat eiland. De Staatskerk telt er nog geen millioen aanhangers; het doet niets ter zake; zij heeft zulke verbazend groote inkomsten, dat men de opgave daarvan voor eene fabel zou houden indien zij niet officieel ware. Het is namelijk eene *statistiek* van testamenten, door den heer Grattan den 12 Julij 1832 ter tafel gebragt in het huis der gemeenten.

Zie hier dit kurieus document:

						heeft nagelaten.
Mgrs.	Bowler,	aartsbisschop	van	Dublin	f	180,000
»	Beresford,	»	»	Tuam	»	3.000,000
»	Agar,	»	»	Cashel	»	4.800,000
»	Stopfort,	bisschop	»	Cork	»	300,000
»	Percy,	»	»	Dromore	»	480,000
»	Cleaver,	»	»	Ferus	»	600,000
»	Bernard,	»	»	Limerik	»	720,000
»	Poster,	»	»	Clogher	»	3.000,000
»	Knox,	»	»	Killaloe	»	1.200,000
»	Hawkins,	»	»	Raphoe	»	3.000,000
				Totaal . .	f	17.280,000

Hierbij valt nog vooraf op te merken, dat die prelaten, gedurende hun leven hebben moeten voorzien in de kosten, die noodig geworden zijn door de opvoeding hunner kinderen en het onderhoud hunner huisgezinnen.

Volgens het aan de Kamer gedaan verslag, is het zeker, dat in Ierland 151 parochiën zijn, waar niet één lid der Anglikaansche kerk woont, en 860, waar het aantal leden dier Kerk niet hooger is dan 77.

De giften, sinds de Unie van 1800 ten voordeele der Iersche Protestanten gedaan, beloopen insgelijks enorme sommen. Ziehier daarvan een overzigt. Het parlement heeft kredieten goedgestemd:

Voor het bouwen van Protestantsche kerken in Ierland	f	6.304,524
Voor het maken van gebouwen op gronden, waar aan beneficiën verbonden zijn.	»	4.042,572
Voor protestantsche liefdadigheidsscholen	»	13.270,423
Aan het geestelijke genootschap tot bestrijding der ondeugd	»	1.223.892
Aan het genootschap van Kildare-place .	»	2.046,096
Totaal . .	f	26.887,512

DUITSCHLAND.

KEULEN 5 Oct. Men schrijft uit Westphalen dat men uit Pijrmont (Waldeck) de vorstin heeft verjaagd. Zij heeft de vlugt genomen naar haren schoonvader den vorst van Bückeburg. Men schrijft deze van den troon werping toe aan het niet nakomen der in Maart gedane beloften en aan den republikeinschen geest die in het landje is doorgedrongen.

— Te Trier heeft 1 October, een militair standje plaats gehad waaraan gelukkiglijk door een hevigen stortregen een einde is gemaakt. Te Potsdam is na het houden eener volksvergadering waarbij vele militairen tegenwoordig waren, een persoon dien men van omkooping verdacht hield, door het gemeen mishandeld.

— Men schrijft uit Altona 3 October. De onderhandelingen betreffende de hertogdommen worden zeer levendig voortgezet en er hebben drukke communicatien plaats tusschen Kopenhagen, Berlijn en Stokholm. Het bevestigt zich dat graaf Moltke benevens zijne commissie zal opgegeven worden.

MUNCHEN, 1 Oct. Gisteren avond zijn de 8 gearresteerde leden der democratische vereeniging weder vrij

gelaten. Hunne in hechtenisneming had plaats gehad ten gevolge eener mistificatie der regterlijke magt door een student.

WEENEN, 30 Sept. Het ministerie ligt weder in krisis. Zie hier de nieuwe combinatie. Schwarzer, handel; Wickenburg, binnenl. zaken; Strohbach; justitie; Bach, publieke werken.

— Langs buitengewonen weg vernemen wij dat de Russische troepen de Gallicische grenzen verlaten en diep in het binnenland terug trekken. Het Russisch leger wordt op den voet van vrede gesteld.

— Het conflict tusschen onze regering en Zwitserland schijnt weldra vreedzaam te zullen opgelost worden.

ITALIE.

De *Constituzionale romano* hangt een zeer gunstig tafereel op van de rust die thans onder de bevolking van Rome heerscht. Alles ademt orde en tevredenheid en het schijnt dat het ligtbeweegbare gedeelte des volks wars geworden is van aan de onruststokers gehoor te geven. Het nieuwe ministerie boezemt veel vertrouwen in; het heeft reeds zijn programma openbaar gemaakt. Eenige opmerkelijke zinsneden, daarin voorkomende, luiden aldus:

»Op het ministerie rust de verpligting om de regerings-instellingen te verdedigen, zoowel tegen degenen die tot beginselen of gebruiken mogten willen terugkeeren, welke opgehouden hebben te bestaan en niet herleven moeten, als tegen de pogingen dergenen die, gehoor gevende aan eene opgewonden verbeelding of door kwade bedoelingen gedreven, de grenzen zouden willen overschrijden welke de wijze en edelmoedige hersteller onzer vrijheden heeft voorgeschreven. Zoodanig is de roeping en de pligt der nieuwe regering van Z. H. Dien pligt zal zij naar vermogen trachten te vervullen; maar om daarin te slagen heeft zij de opregte medewerking van alle welgezinden noodig.

»De staatsregeling — vervolgt het ministerie eenige regels verder — is de hoeksteen waarop ons politiek gebouw berust. Dien hoeksteen heeft Pius IX gelegd, en al wie dezelve niet slechts zou willen wegnemen, maar zelfs aanroeren, zou aan den eenen kant de verkregen regten der onderdanen schenden, en zich aan den anderen kant schuldig maken aan ondankbaarheid en belediging jegens den souverein. Wij herhalen het, de eerbied voor en de naleving van de wetten van den Staat is de gedragslijn welke de nieuwe regering van Z. H. zich ten pligt gesteld heeft stiptelijk te volgen."

In de *Tempo* van 22 Sept. het half-officiele dagblad van Napels, leest men het volgende betrekkelijk de gisteren vermelde weigering van Koning Ferdinand, om de bemiddeling van Frankrijk en Engeland in de Italiaansche aangelegenheden aan te nemen:

»Daar de bemiddeling geenen voortgang had en niets kon uitwerken, heeft zij niet aangenomen kunnen worden. Eene regering kan de officieuse aanbiedingen van mogendheden, met welke zij wederkeerige vriendschapsbetrekkingen onderhoudt, aannemen, maar zij kan aan dezelve geen regt toekennen om regtstreeks in de zaken van hare Staten tusschen beiden te komen. Wij waarderen ten volle de menschlievende en allezins vriendschappelijke handelingen van de admiraals Parker en Baudin, maar zij hebben zich te veel voorgesteld van hun vermogen, om door de aangenomen houding Sicilie tot onderwerping te brengen. Zij hebben gemeend uit eigen beweging te kunnen doen, wat de heeren Cavaignac en Palmerston gedaan zouden hebben. Het regt moet overal hetzelfde wezen. Wat te Londen en Parijs regtvaardig is, moet zulks ook te Napels zijn, en het hangt van onze regering niet af om daarin verandering te maken."

LAATSTE BERIGTEN.

TELEGRAFISCHE DEPECHE.

(3 *uur* 5 *min.*)

'S GRAVENHAGE, 6 October.

Hoofdstuk IV grondwetsherziening is aangenomen met 100 tegen 14; Hoofdstuk V, *Justitie*, AANGENOMEN met 112 tegen 2; Hoofdstuk VI, *Godsdienst*, AANGENOMEN met 98 tegen 16 stemmen. Heden avond ten 8 uur voortzetting.

HANDELSBERIGTEN.

AMSTERDAM, 5 October.

GRAANMARKT.

Tarwe in een doen, met weinig handel. 130 b. Pools *f* 335; 129 ℔ p. w. b. Pools. *f* 315; 130 ℔ j Gelders. *f* 275.

Rogge slap en alleen bij gerijf verkocht; 127 ℔ Rost. *f* 172.

Garst inlands. lager afgegeven; 106 ℔ Knobbe *f* 137; 96 ℔ n. Old. Winter *f* 115.

Haver als voren; 75 ℔ Voer *f* 85.

Boekweit zonder handel.

Koolzaad Groninger 54 £vl. Op 9 vaten Olie in Oct. 58½ £vl.; Nov. 59. *Raapolie* op 6/w. *f* 35¼; Vliegend *f* 34½; primo Mei ek. *f* 35; Nov. *f* 34⅜; Dec. *f* 34⅝. *Lijnolie* per 6/w. *f* 28¾; Vliegend *f* 27¼. *Hennepolie* per 6/w. *f* 35. Vliegend *f* 31¾.

De aan-, uit- en doorvoer van levensmiddelen te Amsterdam van 25 tot en met 30 September, zijn geweest als volgt:

Aanvoer:

Rogge L. 592, 26 M. — Linzen L. 10, 1 M. — Boekweit L. 39, 13 M. — Gierst 9200 ℔. — Garst L. 26. — Tarwe L. 274. — Boekweite Gort 4324 ℔ — Gepelde Garst 212 ℔.

Uitvoer naar Zee:

Erwten 13 M, 50 K. — Tarwe L. 22. — Meel 53 ℔. — Haver L. 26.

PRIJS-COURANT DER EFFECTEN.

			5 OCT. 4½ u. gebl.	6 OCT. 4½ u.			gebl.
NEDERL., Werkel. Sch. à	2½	pCt.	$44\frac{7}{8}$	$44\frac{15}{16}$	à	$44\frac{7}{8}$	$44\frac{15}{16}$
Dito Dito	3	•	$52\frac{3}{16}$	$52\frac{1}{8}$	•	$52\frac{3}{16}$	$52\frac{1}{8}$
Dito Dito op resc.	3	•			•		
Dito Dito	4	•	$69\frac{7}{16}$	$69\frac{5}{16}$	•	$69\frac{1}{2}$	$69\frac{3}{8}$
O. I. Leening	4	•	$68\frac{1}{4}$	$68\frac{1}{4}$	•		
Amortis. Syndic.	3½	•	$69\frac{5}{16}$	$69\frac{1}{4}$	•		
Handel-Maatschappij	4½	•	$129\frac{1}{2}$		•		
Haarlemmermeer	4	•			•		
Aand. Rijn-Spoorweg	4½	•	74		•		
Aand. Holl. S. M.		•	$56\frac{1}{2}$	$53\frac{1}{4}$	•		
BELGIË	4½	•		67	•		
Dito	2½	•	$36\frac{3}{8}$		•		
Dito bij Rotschild	2½	•	$36\frac{11}{16}$	$36\frac{5}{8}$	•	$36\frac{3}{4}$	$36\frac{11}{16}$
SPANJE, L. bij Ard. van 85 £	5	•	$7\frac{1}{4}$	$7\frac{1}{8}$	•	$7\frac{5}{16}$	
Dito Dito van 510 £	5	•		$6\frac{15}{16}$	•	$7\frac{1}{16}$	7
Dito bij Dito onb. st.	5	•	$6\frac{13}{16}$	$6\frac{3}{4}$	•	$6\frac{13}{16}$	
Dito	3	•	$24\frac{1}{2}$	$24\frac{3}{8}$	•	$24\frac{1}{2}$	$24\frac{3}{8}$
Dito Binnenl. à 6 m	3	•	$17\frac{7}{8}$	$17\frac{7}{16}$	•	$17\frac{13}{16}$	$17\frac{3}{8}$
Coupons Ardoins		•	$5\frac{15}{16}$	$5\frac{3}{4}$	•	$5\frac{13}{16}$	
Passive		•			•		
Deferred		•			•		
Fransche Uitgest		•			•		
PORTUGAL, te Londen	3	•	$24\frac{1}{2}$	$23\frac{1}{2}$	•	$23\frac{7}{8}$	$23\frac{7}{16}$
Dito Dito	4	•	$25\frac{7}{8}$	$25\frac{1}{8}$	•	$23\frac{1}{2}$	$25\frac{1}{2}$
Dito Binnenl. à 1 Conto	5	•			•		
RUSL. Ob. H. 1798 en 1816	5	•	$97\frac{7}{8}$	$97\frac{3}{4}$	•		
Dito Dito 1828 en 1829	5	•	98	$98\frac{1}{8}$	•		
Ct. b. d. 1831 en 1833	5	•	$87\frac{1}{8}$	87	•		
Dito bij Hope	4	•	$78\frac{1}{2}$	$78\frac{1}{2}$			
Dito bij Stieglitz en C°.	4	•	$78\frac{1}{8}$	$77\frac{3}{4}$	•	78	
Cert. te Hamburg	5	•			•		
Inschrijving in Assignat.	6	•	$58\frac{3}{4}$		•		
Cert. van Dito	6	•	59	59	•		
POLEN, Certific.	4	•			•		
Dito Aand. met Loten fl 300		/			•		
Dito Dito fl 500		•			•		
AMERIKA, Phil. Bank	6	pCt			•		
Dito	5	•			•		
Dito Bank-Actiën					•		

Oost., Met 5 pc 68⅛; 2½ pc. 35¾; Braz. 5 pc. 76⅞, 77; Mexico 5 pc. 17½, 18, 17½; Peru 6 pc. 16¼, ½, ¼; Grenada 1 pc. 11½.

Wisselkoers.

2/m. Parijs 56; Zigt Parijs 56⅝; 2/m. London 11,87½; Zigt Londen 11,95; 2/m. Hamburg 34¾; Zigt Hamburg 34 13/16; 3/m. Lissabon 40½; 3/m. Porto 40½; 2/m. Petersburg 1,82

BUITENLANDSCHE EFFECTEN.

ANTWERPEN, 5 Oct. Belg. leen. 2½ pc. 39; 5 pc. 77⅜; 4½ pc. 71⅜; Spanje Ard. 5 pc. 7¼.

PARIJS, 4 Oct. Fr. 3 pc. 44,—; 4 pc. —; 5 pc. 68,85; 5 pc. N. 69,—; Schatk. —,—; Bank-Act. 1570,—; Belg. 1840, 5 pc —; 1842, 5 pc. —; 4½ pc. 72½; 2½ pc. —; Nap 5 pc. 81,75; Spanje 3 pc. Binnenl. 18¼; 3 pc. Buitenl. 23¾; Holl 2½ pc. —; Piem. leen. —,—; Rom. leen. 62½.

MADRID, 29 Sept. Act. Sch. 3 pc. 19 5/16; id. 5 pc. 10½; Uitgest. Sch. 3¾; Coupons 6; Pass. Buit. Sch. —.

LONDEN, 4 Oct. Cons. op tijd 86½ a 86⅝; Braz. 73½ a 74½; 1829/39 71½ a 73½; Ecuador 1⅞ a 2⅛; Ven. 14 a 16; Uitg. 4 a 5; Gren. 11¼ a 11¾; Uitg 2 a 2¼; Denem. 3 pc 67 a 69; Holl. 2½ pc. 45 a 45½; id. 4 pc. 69 a 69½; Mexico 18⅝ a 18¾; Peru 29 a 31; Port. 4 pc. 24 a 25; 3 pc. 23 a 24: 5 pc. — a —; Rusl. 1822, 5 pc. 99 a 100; Spanje 5 pc. 11⅝ a 11⅞; id. 3 pc. 23 a 23½; id. Passive 2⅞ a 3.

WEENEN, 2 Oct. Met. 5 pc. 79⅛; id. 3 pc. 48; 2½ pc. 42; Bank-Actiën 1090; Loten fl. 250, 88; id. fl. 500, 129

BERLIJN, 4 Oct. Schuldbr. 3½ pc. 73⅝; Loten 87¼; Rusl. bij Stiegl. 4 pc. 82; Pools. 4 pc 65¾; Loten fl. 200, 90½; id. fl. 300, 93½; id. fl. 500, 67.

HAMBURG, 3 Oct. Rusl. Engels. leening 86⅛, Cert. bij Stiegl. 4 pc. 78¼; Spanje, Ard. 5 pc. 7; id. Binnenl. 3 pc. 17.

FRANCFORT, 4 Oct. Met. 5 pc. 72⅞; 2½ pc. 38⅛; Bank-Actien 1190; Darmst. Lot. fl. 50, 60¼; id. fl. 25, 20; Badensche Lot. fl. 50, 45¼; id. fl. 35, 25⅝, Nassaus. fl. 25, 20; Holl. 2½ pc 45⅛; W. S. 4 pc. 70; Sijndic. 3½ pc. 69½.

NIEUWSTIJDINGEN, BETREFFENDE INTRESTBETALINGEN, UITLOTINGEN, GELDLEENINGEN, ENZ.

De Coupons, verschenen 1°. October 1848, van Certificaten 4 pc. Werkelijke Schuld, worden betaald als volgt:

Van wege het administratie-kantoor Ketwich en Voombergh, c. s., bij de Associatie-Cassa.

Saportas, c. s., bij de Ontvang- en Betaalkas.

Van Harpen, c. s., idem.

Brondgeest en Zoon, c. s.; bij de Associatie-Cassa.

Wed. H. F. Tjeenk, c. s., idem.

L. R. Bisschoffsheim, idem.

Koning en van der Goes, ten hunnen kantore.

H. van Dam te Utrecht, ten zijnen kantore en bij de Associatie-Cassa.

Administratiekantoor te Delft, bij E. en H. van Cranenburgh.

Huydecoper en van Dielen, bij de Associatie-Cassa.

Ten kantore van de Associatie-Cassa te Amsterdam, wordt van heden af gevaceerd ter betaling van de halfjarige interest-bewijzen, verschenen 22 September 1848, van de certificaten van het administratie-kantoor van *Fransche Geconsolideerde Inschrijvingen* à 5 pc., onder directie van Ketwich en Voombergh; de Borski, Stijger en J. B. Stoop.

HOLL. IJZEREN-SPOORWEG-MAATSCHAPPIJ.

1848.	Aantal Reizigers.	Opbrengst van Reizigers.	Opbrengst van Goederen, enz.	Totale Opbrengst.
In Januarij	45,723	*f* 39,506,47½	*f* 16,258,36½	*f* 55,764,
Februarij	51,403	» 45,976,72½	» 11,986,32½	» 57,963,
Maart	62,852	» 56,900,80	» 10,263,67	» 67,164,
April	65,545	» 58,489,32½	» 9,707,16½	» 68,196,
Mei	82,802	» 70,005,32	» 11,263,31	» 81,268,
Junij	95,635	» 83,469,32½	» 9,835,12	» 93,304,
Julij	105,843	» 90,328,15	» 10,836,51	» 101,164,
Augustus	96,074	» 86,475,83	» 12,330,45	» 98,806,
September	89,739	» 83,548,93	» 11,492,82½	» 95,041,
Totaal	695,616	*f* 614,401,08	*f* 103,973,74	*f* 718,374,

NEDERL. RHIJN-SPOORWEG-MAATSCHAPPIJ.

1848.	Aantal Reizigers.	Opbrengst van Reizigers.	Opbrengst van Goederen, enz.	Totale Opbrengst.
In Januarij	19,569	*f* 24,456,93	*f* 14,751,25½	*f* 39,208,
Februarij	22,447	» 26,871,73	» 11,119,65	» 37,991,
Maart	28,272	» 33,557,75½	» 9,251,02	» 42,808,
April	28,531	» 33,222,03	» 9,030,42½	» 42,252,
Mei	31,781	» 37,557,17½	» 9,765,60½	» 47,322,
Junij	41,183	» 49,213,65	» 9,209,84½	» 58,423,
Julij	49,202	» 58,239,30	» 11,998,23½	» 70,237,
Augustus	43,168	» 56,469,33	» 9,346,67½	» 65,816,0
September	40,765	» 50,737,58	» 10,440,25	» 61,177,
Totaal	304,918	*f* 370,325,50	*f* 94,912,96	*f* 465,238,

PUBLIEKE VERKOOPING VAN HUIZEN IN HET O. Z. HEEREN-LOGEMENT,

Op Maandag 9 October, 's avonds ten vijf ure.

No. 1. De Suikerraffinaderij *het Wapen van Straelsont*, met de vaste Gereedschappen, Woonhuis en Erven, Baangracht, No 3920 en 21.

2 Een Huis en Erve, Rokin, No. 2217.

3. Een dito (*Tabaks-Affaire*), Utrechtsche Straat, No

4. Een dito, Oude Kerksplein, No. 835.

5. Een dito, Boomsloot, No. 3009.

6. Een dito (*Tapperij*), Dam, No. 3062.

7. Een dito, Bloemstraat, No. 2519. } te zamen in één

8. Een dito, naast Perceel No. 7, No. 2518 }

9. Een dito (*Bakkerij*), Anjelierstraat, No. 4779 en 80

10. Een dito, Oude Kerksplein, No. 750.

11. Vijf zesde in een Huis en Erve, Anjelierstraat, No

12. Een Huis en Erve, Monnikenstraat, No. 984.

13. Een dito, Korte Dijkstraat, No. 3154.

14. Een dito, Egelantierstraat, No. 3682.

15. Een dito (*Tapperij*), Kromme Elleboogsteeg, No.

16. Een dito (*Water- en Vuur-Affaire*), Gouwenaarssteeg, No. 1463.

ADVERTENTIEN.

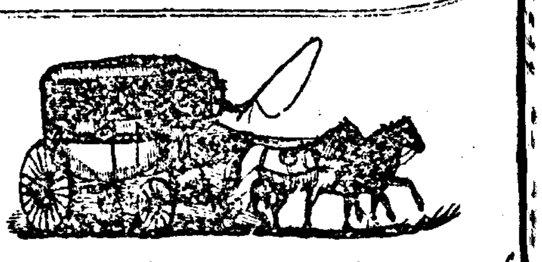

ALGEMEENE

POSTWAGEN ONDERNEMING

van Gend en Loos.

Van af primo October 1848, vertrekken de diensten dezer Onderneming

VAN UTRECHT:

Naar GORCUM, BREDA en ANTWERPEN, na aankomst der 1e en 2e Spoortreinen, zoo van ARNHEM als AMSTERDAM.

Naar WOERDEN, BODEGRAVEN, GOUDA, ROTTERDAM, LEYDEN en 's HAGE, na aankomst der 3e Spoortreinen, des namiddags ten 2 ure.

Nadere onderrigting aan de verschillende Kantoren der Onderneming. (973)

(966) Bij GEBROEDERS VERHOEVEN, te 's Bosch, alsmede bij den Uitgever dezer Courant, zijn voorhanden de navolgende werken:

PETITS SERMONS ou Explication Simple et Familière du Symbole des Apôtres, de l'Oraison Dominicale, de la Salutation Angélique, des Commandemens de Dieu et de l'Eglise, des Sacremens et des Péchés Capitaux, par un Ecclésiastique du Diocèse de Liége, seconde edition, vol. in 8°. de 458 p. . . . *f* 1.75

(Zie Revue Cathol. 7e Liv. sept. bl.)

MANUEL DU TIERS-ORDRE DE LA PENITENCE de St. François d'Assise, par le R. P. Bonaventure Brunel, Recollet, définiteur actuel de la Province Belge, vol. in 18° de 220 pages . . . *f* 0.80

LA NOURRITURE DE L'AME CHRÉTIENNE, par l'abbé Pinart, auteur des flammes de l'amour, in 18°. 448 pages . . . *f* 0.65

DE MAAND OCTOBER, toegewijd aan O. L. V. van den Rozenkrans; uit het Fransch, door J. V. D. L. 287 pages . . . *f* 0.60

Amsterdam, bij C. L. VAN LANGENHUYSEN, Drukker en Uitgever.